

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับ
ชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสันป่าแดง ตำบลต้นเปา
อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
Role of Monks In Development of Relationship Between
Temple and Community: A Case Study of Wat Sanpadaeng,
Tonpao Sub-District, Sankamphaeng District, Chiang Mai Province

พระพีรธรรม วีระธมโม (พิชยานุสรณ์)
พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม, ทรงศักดิ์ พรหมดี
PhraPeeratham Veeradhammo (Pichyanusorn)
Phrasamu thanachot Ciradhammo, Songsakdi Promdee
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University Lanna campus
Corresponding Author, e-mail: iampeeratham@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ตามบทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ตามบทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการรวบรวมข้อมูลการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเลือกโดยเฉพาะเจาะจง จำนวน 25 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา มีการเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางศาสนา บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการมอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์ทางการศึกษาบ้าง บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือสิ่งของต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้านในชุมชน 2) ปัญหาการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา ไม่มีชาวบ้านกลุ่มใหม่ให้ความสนใจในการเข้าวัด ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การสนับสนุนการศึกษาของทางวัดยังไม่ครอบคลุมต่อความต้องการ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ การบริหารจัดการไม่ให้มีผู้มาแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ที่มาขอใช้สถานที่ภายในวัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร 3. ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาควรบรรยายธรรมะที่เข้าใจง่ายและตัดขั้นตอนทางพิธีกรรมที่ไม่จำเป็นออก ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรส่งเสริมการศึกษาในทุก ๆ ด้าน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ควรมีการบริหารจัดการในการขอใช้สถานที่ภายในวัดอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, พัฒนา, ความสัมพันธ์, วัดสันป่าแดง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the roles of the monks of Wat San Padaeng 2) to study the problems of the relationship development between temples and communities according to the roles of Wat San Padaeng monks. 3) to propose guidelines for developing the relationship between the temple and the community According to the role of the monks of Wat San Padaeng It is a qualitative research. by collecting study data from relevant documents and data collection by in-depth interviews from the sample group that was specifically selected, amounting to 25 person.

The research results showed that : 1) The role of the monks the propagation of Buddhism Dharma is published on Sabbath and on important religious days. The role of welfare education Some scholarships and educational materials are provided. public service role There are various things to help people in the community. 2) Problems in the development of the relationship between the temple and the community the propagation of Buddhism There was no new group of villagers interested in entering the temple. welfare education The educational support of the temple does not cover the needs. public welfare The management to prevent people from seeking benefits from people who come to use the temple's premises is not as systematic as it should be. 3) The propagation of Buddhism should explain the Dharma that is easy to understand and eliminate unnecessary ritual steps. welfare education Education should be promoted in all aspects of public welfare. There should be a systematic management of requesting the use of places within the temple.

Keywords: role of monks, development, relationship, San Padaeng

Temple

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่ให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมการพัฒนาต่อสังคมไทยตลอดมา โดยมีส่วนร่วมในการกล่อมเกลาจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทย รวมทั้งการให้บริการตามความจำเป็น การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทางสังคม แม้กระทั่งในปัจจุบัน หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาไปทั่วดินแดนชมพูทวีปแล้ว ทำให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายตั้งแต่พระราชา พระมหากษัตริย์ คหบดี พ่อค้า ประชาชน เกิดความเลื่อมใสศรัทธา สร้างวัดถวายเป็นจำนวนมาก เพื่อให้เป็นที่ประทับอยู่ของพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสงฆ์ วัดจึงมีความสำคัญคือเป็นทั้งสถานที่พักผ่อน แสดงธรรม ประชุมสงฆ์ บัญญัติพระวินัย สั่งสอน และเผยแผ่พระธรรมคำสอน การสร้างวัดในสมัยพุทธกาล มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า และเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อไม่ให้เกิดความลำบากและช่วยป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย สภาพอากาศ เช่น ร้อน หนาว และสำหรับเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติศาสนกิจ ต่าง ๆ เช่น การปลีกวิเวกเพื่อฝึกฝนพัฒนาตนเอง เป็นสถานที่สำหรับอนุเคราะห์ให้พุทธศาสนิกชนได้บำเพ็ญบุญ มีทาน ศีล ภาวนา เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม เป็นศูนย์รวมการปกครองของคณะสงฆ์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า วัด คือ สถานที่ทางศาสนา โดยปรกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์หรือนักบวช เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 1059) วัดถูกประสงค์การสร้างวัด จึงสามารถแบ่งเป็นประเภทได้ 3 ส่วนคือ 1) ส่วนที่เป็นประโยชน์ตน คือเป็นประโยชน์แก่ภิกษุสงฆ์ในการประกอบกิจต่างๆตามพระธรรมวินัย 2) ส่วนที่เป็นประโยชน์ท่านคือเป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนในการสร้างบุญในวิธีต่างๆ เช่น ให้ทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม เรียกว่าเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์สัตว์โลก 3) ส่วนที่เป็นประโยชน์โลก คือเป็นศูนย์อบรมมวลมนุษย์ให้พ้นทุกข์ และเข้าถึงความสุข อันเป็นนิรันดร (พระมหาธัชพงศ์ สุพรหมปญโญ 2564 : 109) เป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติภาวนา เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยเตรียมความพร้อมของร่างกาย ให้สดชื่นรื่นเริงและจิตใจให้เปลितเพลินยินดีดังเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ ตรัสเล่าไว้ (ม.ม. : 13/329/398) ว่า “ภูมิประเทศเป็นที่น้ำรินรมย์ มีราวปาน่าเปลितเพลินใจ มีแม่น้ำไหลรินไม่ขาดสาย มีทำนน้ำสะอาดดี น้ำรินรมย์ มีโคจรคามอยู่โดยรอบ เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรของกุลบุตรผู้ปรารถนาจะบำเพ็ญเพียร”

จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันจึงทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบตะวันตกมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนจึง

เปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมแบบบริโภคนิยม ที่มาพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และได้กลายมาเป็นกระแสที่ครอบงำแนวคิด ค่านิยม และวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ปัจจุบันเป็นอย่างมาก และจากการที่มุ่งเน้นพัฒนาแต่ทางโลก แต่ละเลยมิติทางธรรม ได้ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชน จึงทำให้ผู้คนในชุมชนเริ่มเหินห่างจากวัดมากขึ้น (พระมหาพุทธพิชาญ โยธสาสน์ 2561 : 152) พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือชุมชนโดยตลอด กล่าวคือ ใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญในวันฉัตรมงคลไทยเพราะคนไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา นอกจากนั้น พระสงฆ์ยังมีหน้าที่และความผูกพันกับชุมชนทั้งหลักธรรมและคุณธรรมอย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ก็ดี ไวยาวัจกรผู้ช่วยดูแลวัดก็ดี ยังมีปัญหาขัดแย้งกับชุมชนได้เช่นกัน ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องเผชิญอยู่เสมอโดยความขัดแย้งเป็นภาวะความไม่สมดุลทางจิตใจหรืออารมณ์ สามารถจำแนกความขัดแย้งได้คือ ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มงาน ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภายนอกซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร (สังวาล วังแจ่ม และคณะ 2564 : 69) เช่น การใช้ที่ดินของวัด การสงเคราะห์คนบางกลุ่มไม่เท่าเทียมกัน การห้ามทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมในวัด การแบ่งแยกของชาวบ้านในชุมชน การปฏิเสธการร่วมกิจกรรมภายในวัด การส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่เกินไป และชาวบ้านบางกลุ่มต้องการเข้ามามีบทบาทภายในวัด เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ตามบทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ตามบทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน วัดสันป่าแดง ตำบลต้น

เปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกรอบของสภาพปัญหา และแนวทางส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ประกอบด้วย นักวิชาการศาสนา ผู้นำชุมชน บุคคลต้นแบบ ประชาชนทั่วไป ในชุมชน ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ดังนั้นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 รูป/คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย และการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง และหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

(1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม

(2) ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุม และสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ โดยได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 2 บทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง

ตอนที่ 3 สภาพปัญหา และอุปสรรคของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

ตอนที่ 4 แนวทางส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน เพื่อให้ครอบคลุม และสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน คือ

(1) รองศาสตราจารย์ อัครชัย ชัยแสง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

(2) พระมหาสกล มหาวิโร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

(3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

เมื่อพิจารณาความสอดคล้อง การครอบคลุมเนื้อหา ความกะทัดรัดชัดเจน ของคำสัมภาษณ์กับกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Consistency) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาตัดสิน ดังนี้

(1) ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าคำสัมภาษณ์ วัดตรงตามเนื้อหา

(2) ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 แสดงว่า ข้อคำสัมภาษณ์นั้นวัดไม่ ตรงตามเนื้อหา

(3) หากคำสัมภาษณ์นั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหา ได้ขอคำแนะนำจากผู้ เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ แล้วนำมาแก้ไขคำสัมภาษณ์นั้น ๆ ให้มีความสอดคล้องตาม เนื้อหา

(4) นำร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะ ไปแก้ไขให้ถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ แล้วนำมาเสนอต่อที่ ปรีक्षाในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมทั่วไปของเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลของประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยจาก กลุ่มเป้าหมาย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์วัดสันป่าแดง ในการพัฒนาความ สัมพันธระหว่างวัดกับชุมชน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และ แบบสังเกตที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

(1) มีหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่อง มือสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างไปยังผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัวและ กำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์

(2) ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียม อุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น เทปบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วทำการถอดเทปบันทึกเสียงแล้วนำมาวิเคราะห์ ประมวลผลตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมาย

ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตนั้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพร้อมกับการสนทนากลุ่มในการลงพื้นที่ ให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิจัย บทความวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ประกอบด้วย ตัวแทนนักวิชาการศาสนา ตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนบุคคลต้นแบบ ตัวแทนประชาชนทั่วไป แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนาและได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีการบรรยายธรรมะ เผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการเชิญชวนให้ประชาชนในชุมชนมาร่วมสวดมนต์ทำวัตรเป็นประจำ มีการอบรมเจริญสมาธิภาวนาในทุก ๆ วันโกนช่วงเข้าพรรษา มีการให้คำปรึกษาด้านศาสนพิธีแก่ผู้มาขอคำปรึกษา มีกิจกรรมเผยแพร่ธรรมะในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ สามเณรภายในวัด มีการมอบทุนการศึกษาให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรฤดูร้อน พระสงฆ์วัดสันป่าแดงมีการออกให้ความรู้ในโรงเรียน ทั้งมีการสอนธรรมศึกษาให้แก่เยาวชนในชุมชน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือชาวบ้านเป็นบางครั้งเมื่อมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันต่าง ๆ เกิดขึ้น มีการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ด้วยเครื่องอุปโภคและเครื่องบริโภค

2) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ประชาชนในชุมชนไม่นิยมเข้าวัดหรือมีผู้เข้าวัดจำนวนน้อย สาเหตุส่วนหนึ่งคือ พระเทศน์แบบเดิม ๆ เน้นการเทศน์เกี่ยวกับการให้ทานเป็นหลักใหญ่ อีกประการหนึ่งพระสงฆ์ขาดการศึกษาในพระไตรปิฎกอย่างลึกซึ้งทำให้ไม่สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีปัญหาเพราะพระสงฆ์ที่มีอายุมากและบวชเมื่อสูงอายุขาดความสนใจในการศึกษาพระธรรมวินัยและพระไตรปิฎก การเผยแพร่จึงมีข้อจำกัดด้วยความรู้ การศึกษา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ สามเณร หรือเยาวชนในชุมชนยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ทางวัดไม่มีนโยบายสนับสนุนให้พระสงฆ์ออกให้ความรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ การส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรภายในวัดไม่ครอบคลุมการศึกษาด้านปริยัติสามัญ การเปิดสอนธรรมศึกษาให้แก่ผู้สนใจพบว่าประชาชนในชุมชนไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การสงเคราะห์ชาวบ้านของพระสงฆ์ มีการแอบอ้างของผู้หวังผลประโยชน์ บางครั้งการสงเคราะห์มีขั้นตอนยุ่งยาก ชาวบ้านไม่ได้รับความช่วยเหลือจากวัดและพระสงฆ์อย่างทั่วถึง สิ่งของที่นำมาช่วยเหลือชาวบ้าน บางครั้งเป็นสิ่งของที่ด้อยคุณภาพไปบ้าง ประการสุดท้ายว่า ทางวัดไม่เอื้ออำนวยความสะดวกเท่าที่ควรเมื่อคนในชุมชนมาขอใช้สถานที่ของวัดในการตั้งบำเพ็ญกุศลในวัด ยิ่งไปกว่านั้นยังมีผู้หวังผลประโยชน์แอบแฝงคอยแนะนำสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นให้แก่ผู้มาขอใช้สถานที่

3) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา วัดควรมีแบบอย่างที่ดีงามจากวัดต่าง ๆ มาเป็นแบบอย่างแก่วัดนี้ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามัคคีกัน ด้านการเทศน์ควรเทศน์ให้ชาวบ้านเข้าใจง่าย ไม่มีพิธีกรรมมากนัก ควรเน้นให้เข้าถึงแก่นธรรม ควรมีการเชิญชวนชุมชนให้เข้ามาสวดมนต์ในวันสำคัญและควรร่วมมือกับชุมชนเพื่อผลักดันกิจกรรมเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา รวมทั้งควรลดการเชิญชวนทำบุญหรือขอบริจาค ปัจจัยให้น้อยลง ควรจัดกิจกรรมเผยแผ่หลักธรรมแก่ชุมชนและควรส่งเสริมให้วัดเป็นที่จัดกิจกรรม เป็นที่พักผ่อนใจด้วย

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเงินบริจาค เข้ากองทุนการศึกษาของวัดว่าได้ใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ วัดควรมีนโยบายสนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์สิ้นเปลืองให้พระสงฆ์ที่ออกให้ความรู้ในโรงเรียนตามกำลัง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่เยาวชนในชุมชนทราบถึงการเปิดสอนธรรมศึกษาให้แก่ผู้สนใจ เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ

ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบเมื่อเกิดภัยที่ไม่คาดคิดเพื่อเป็นการบรรเทาในเบื้องต้นให้แก่ผู้ที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและดีงาม ควรขอความร่วมมือประชาชนบริจาคของใช้หรืออาหารแห้งไว้เป็นกองกลางเพื่อนำไปบริจาค ควรมีการสำรองสิ่งของไว้เป็นส่วนกลางเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนเป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์

อภิปรายผล

1) ในด้านการเผยแพร่พบว่า พระสงฆ์วัดสันป่าแดงมีการบรรยายธรรมะในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการเชิญชวนให้ประชาชนในชุมชนมาร่วมสวดมนต์ทำวัตร เจริญสมาธิภาวนาใน วันโกนช่วงเข้าพรรษา มีการให้คำปรึกษาด้านศาสนพิธีแก่ผู้มาขอคำปรึกษา มีกิจกรรมเผยแพร่ธรรมะในโอกาสพิเศษต่าง ๆ พระสงฆ์วัดสันป่าแดงขาดการศึกษาในพระไตรปิฎกอย่างลึกซึ้ง ทำให้ไม่สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์เพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชน เน้นการเทศน์เกี่ยวกับการให้ทานเป็นหลักใหญ่ ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายในการเข้าวัดหรือมีผู้เข้าวัดจำนวนน้อยลง ควรเทศน์ให้ชาวบ้านเข้าใจง่ายสามารถนำหลักธรรมไปแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ลดพิธีกรรมที่ไม่จำเป็นลง ควรร่วมมือกับชุมชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเผยแพร่ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา นำแบบอย่างที่ดีงามจากวัดต่าง ๆ มาปรับใช้กับวัดและชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามัคคีกัน ด้านการเทศน์ควร รวมทั้งควรลดการเชิญชวนทำบุญหรือขอบริจาคปัจจัยให้น้อยลง ควรส่งเสริมให้วัดเป็นที่จัดกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุรารุ สรวุโธ (2559 : 83-84) พบว่า วิธีการในการเผยแพร่ พระพุทธศาสนา 10 วิธีของพระสังฆาธิการ ได้แก่ การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การอุปมาเปรียบเทียบ การใช้อุปกรณ์การสอน การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การเล่นคำเล่นภาษา การเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การรู้จักจังหวะและโอกาส ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ การลงโทษและการให้รางวัลและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รวมทั้งสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ให้แก่โรงเรียน บทบาทด้านการเผยแพร่ด้วยการปฏิบัติให้ดู การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม การจัดอบรมเยาวชนและประชาชนทั่วไป

2) ในด้านการศึกษาสงเคราะห์พบว่า วัดสันป่าแดงมีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์สามเณรภายในวัด มีการมอบทุนการศึกษาให้กับเยาวชนที่เข้าร่วม

โครงการบรรพชาสามเณรทุกรุ่น มีพระสงฆ์ออกให้ความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาในโรงเรียน และมีการสอนธรรมศึกษาให้แก่เยาวชนในชุมชน แต่ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร การส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรภายในวัดไม่ครอบคลุมการศึกษาด้านปริยัติสามัญ การออกให้ความรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ ทางวัดไม่มีนโยบายสนับสนุน การเปิดสอนธรรมศึกษา ประชาชนในชุมชนไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ควรมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเงินบริจาคเข้ากองทุนการศึกษาของวัดว่าค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ควรมีนโยบายส่งเสริมการออกให้ความรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่เยาวชนในชุมชนทราบถึงการเปิดสอนธรรมศึกษาให้แก่ผู้ที่สนใจ เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปริญญาภัสตร์ รุจิธมโม และปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2559 : 114) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนการศึกษาอื่น นอกการศาสนาศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน

3) ในด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์พบว่า พระสงฆ์วัดสันป่าแดงมีการช่วยเหลือชาวบ้านเป็นบางครั้งเมื่อมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันต่าง ๆ เกิดขึ้น มีการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ด้วยเครื่องอุปโภคและเครื่องบริโภค การสงเคราะห์ชาวบ้านของพระสงฆ์ มีการแอบอ้างของผู้หวังผลประโยชน์ทางการเมือง บางครั้งการช่วยสงเคราะห์ชาวบ้านมีขั้นตอนยุ่งยากทำให้เกิดความล่าช้า ในการได้รับความช่วยเหลือจากวัดและพระสงฆ์อย่างทั่วถึง สิ่งของที่นำมาช่วยเหลือชาวบ้าน บางครั้งเกิดความเสียหายจากการขนส่งจึงต้องคุณภาพไปบ้าง การเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาขอใช้สถานที่ภายในวัดไม่เท่าที่ควร บางครั้งก็มีผู้หวังผลประโยชน์แอบแฝงคอยแนะนำสิ่งต่าง ๆ ที่เกินความจำเป็นให้แก่ผู้มาติดต่อขอใช้สถานที่ ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบเมื่อเกิดภัยที่ไม่คาดคิดเพื่อเป็นการบรรเทาในเบื้องต้นให้แก่ผู้ที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและดีงาม ควรขอความร่วมมือจากประชาชนบริจาคของใช้หรืออาหารแห้งไว้เป็นกองกลางเพื่อนำไปบริจาค ควรมีการสำรองสิ่งของไว้เป็นส่วนกลางเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนเป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประภทฺชฎ์ จริยา และศิริพงษ์ มาณะศรี (2560 : 8) ได้กล่าวว่า เป็นการสงเคราะห์ประชาชน และสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน

องค์ความรู้จากงานวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสันป่าแดง ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่”

การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัดกับชุมชนสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การเล่นนิทานประกอบ การยกตัวอย่างเปรียบเทียบ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการต่าง ๆ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การลงโทษและการให้รางวัล การรู้จักจังหวะและโอกาส

สรุป

กิจกรรมทุกกิจกรรมต้องมีปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งขึ้น (ทุกข์) ผู้ทำวิจัยจำเป็นต้องหาวิธีค้นคว้าให้พบว่า ปัญหาเกิดจากสาเหตุใด (สมุทัย) แล้วจึงค่อยแก้ปัญหาไปที่ละขั้น (นิโรธ) เมื่อแก้ปัญหาได้แล้ว เราจะค้นพบแนวทางแก้ปัญหาแต่ละกิจกรรม (มรรค) สมจริงตามหลักอริยสัจของพระพุทธศาสนา การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัดกับชุมชนนั้น จะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดมาจากความร่วมมือร่วมใจของทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ตั้งแต่ระดับผู้บริหารมาจนถึงคนในชุมชน

บรรณานุกรม

พระมหาธัชพงษ์ สุพรหมปัญโญ และพระครูพิพิธสุตาทร (บุญช่วย คูใจ). (2564).

วัด: รมณีสถานในสมัยพุทธกาล. วารสาร มจร วิชาการล้านนา. (10)2. 109.

พระประภทฺชฎ์ จริยา และศิริพงษ์ มาณะศรี. (2560). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการวัดใน พระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน : จังหวัดเชียงใหม่. วารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์. 1(2). 8.

พระมหาปริญญาภัสพร รุจิธมโม และปฐมพงษ์ ศุภเลิศ. (2559). พระสงฆ์กับการจัดการ

ศึกษาสงเคราะห์. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**. 3(2). 114.

พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์. (2550) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชน. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขา พุทธศาสนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาพุทธพิชาญ โยธสาสน์. (2561) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชนตำบลปรืออำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์. **วารสารมหา จุฬาคชสาร**. 9(2). 152.

พระมหาสราวุธ สราวุฒ และคณะ. (2559). ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในการจัดการวัดใน ปัจจุบัน. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 7(2). 83-84.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

สังวาร์ วัจแจ่ม และคณะ. (2564). แนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถาน ศึกษาในอำเภอแม่สะเรียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2. **วารสารปัญญา**. 28(2). 69.